

TENTOONSTELLING GILBERT DECLERCQ
CULTUURCENTRUM EVERGEM - STROMING

Woensdag 25 oktober 2017 - 19 uur

Dames en heren,

“Voor ons huis stond een paal op de stoep. Op een dag zag ik een jongetje van een jaar of vier met een stukje krijt iets tekenen op die paal. Ik zag het goed. Ik was nieuwsgierig. Het was een wit paardje dat hij aan het tekenen was.” Dit merkwaardige feit had een buurvrouw van de familie Declercq in Zwijnaarde zo verrast en verwonderd dat het als gegrift bleef hangen in haar herinneringen over de kleine Gilbert. Zij vertelde altijd maar opnieuw dat zij daar zo door getroffen was. Ook Gilbert Declercq koestert dit verhaal nog steeds diep in zijn hart. Want, ja, hij zou tekenen en hij zou blijven tekenen... Hij zou schilder worden. En dit verlangen bleef groeien door de interesse en de beroering die hij beleefde toen de familie op bezoek ging bij tante Cordula, die religieuze was in Sint-Kruis. Keer op keer stond de jongen in het klooster oog in oog met eenzelfde schilderij, waarvan de compositie, de lijnvoering en het coloriet hem dermate boeiden dat zijn roeping vaststond. Hij zou schilderen...

In de jaren die volgden, vierde Gilbert Declercq de teugels van zijn creativiteit en verkende hij de mogelijkheden van verschillende technieken: hij tekende, hij schilderde, hij aquarelleerde, hij maakte een kortfilmpje. Hij werd striptekenaar en illustrator en trok deze activiteiten door in de toegepaste kunst.

Dat Gilbert zich op een harmonische en artistieke wijze mocht en kon ontplooiën, is op de eerste plaats te danken aan het fijne gezin in Zwijnaarde, waarin hij opgroeide. Vader en moeder bezaten van binnenuit de aangeboren gave om bij de kinderen ‘verwondering’ en ‘bewondering’ te wekken: verwondering en bewondering voor mens en natuur; om interesse te stimuleren, d.w.z. bewuste betrokkenheid op de omgeving en op de wereld. Zo was het binnen het gezin dat de kleine Gilbert Kuifje ontmoette en er kennis mee maakte. Hij was er weg van en toen hij later met zijn broer op de redactie van Kuifje originele platen van Kuifje mocht bekijken, kreeg zijn ideaal gestalte: “Ik ga striptekenaar worden.” Aan de jaren van de lagere school in Zwijnaarde houdt Gilbert de beste herinneringen over. Het waren jaren van exploten, van ongedwongen ontdekkingen, waarin de jonge knaap kon wegdromen en tegelijk zich in vrijheid kon uitleven. Dit

vrijheidsgevoel kreeg evenwel een grote deuk in de eerste drie jaren van de middelbare school, omdat daar een keurslijf werd gehanteerd waarin de student zich niet gelukkig voelde. Toch bleef hij dromen en tekenen. Hij maakte zelfs zijn Skyrocket-verhaal, dat verscheen in Ons Volkske.

Nu wenkte de Academie en Declercq schreef zich in voor de toenmalige afdeling 'Sierkunsten' in Gent. Het werd een glorieuze tijd en Declercq bloeide helemaal open. Hij kwam er in contact met niemand minder dan Raoul Servais, de latere winnaar van de Gouden Palm van Cannes. Raoul Servais werd zijn mentor en vriend. Onder zijn impuls volgde Gilbert bovendien nog drie jaar de afdeling 'Animatiefilm' aan de Gentse Academie en was er de eerste gediplomeerde. Hij maakte een kort animatiefilmpje onder de titel: 'No thank you' met een rijke inhoud en zelfs een boodschap dat niet de materialiteit iemand gelukkig maakt, maar wel het hart.

Na zijn opleiding aan de Academie lagen de wegen open. Declercq wilde aan het werk gaan, in volle vrijheid. Vermits er tijdens zijn studieperiode allerlei contacten met opdrachtgevers gelegd waren, konden tal van publicaties volgen. Op dat moment publiceerde hij reeds in verschillende bladen, maar hij wilde steeds verder. Ik citeer: "Bezeten was ik. Dermate bezeten dat ik ernaar zou streven de diverse technieken zo onder de knie te krijgen dat ik alles, maar dan ook alles wat men mij voorschotelde, zou kunnen illustreren." In dat perspectief besloot hij een schriftelijke Amerikaanse cursus te volgen, namelijk de 'Famous Artist Course', waarin hij slaagde 'cum laude'.

Dames en heren,

Het lijkt mij overbodig en quasi ondenkbaar het hele palmares van Declercq als striptekenaar en illustrator op te sommen. Graag wil ik evenwel enkele publicaties eruit distilleren en een paar accenten leggen. Op vijftienjarige leeftijd maakte de striptekenaar een documentaire strip van vier pagina's: 'Skyrocket'. Zijn broers die fans waren van vliegtuigen, inspireerden hem en zelf raakte hij in de ban van deze tuigen, die zijn overmoed prikkelden. Hij snuisterde, hij las en hij zocht materiaal. Hetzelfde thema speelt ook in de Rud Hart-serie, die hij verzorgde voor het Nederlandse stripblad Eppo: opnieuw een vliegtuigstrip maar met reële helden van vlees en bloed.

Hier toonde Gilbert Declercq zich reeds een geëngageerd kunstenaar, zoals trouwens in vele van zijn stripverhalen en ander werk. Vanuit een opdracht van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen tekende hij een strip met de veelbelovende naam: 'Een koffer vol hoop' met de Oostenrijkse

jonge vrouw Enzi. Al speelt het verhaal in 1907, de thematiek van de emigratie, met een actuele link naar de immigratie, wordt op een uiterst invoelende wijze gebracht. In dit verband wil ik even verwijzen naar de gedrevenheid waarmee Declercq in zijn werken bewust getuigt van zijn engagement op verschillende vlakken: de problematiek van het milieu, van de klimaatverandering, van de migratie. Nog niet zo lang geleden, in het voorjaar van 2017 (11 januari tot 10 maart 2017) ging er in het Federaal Parlement een zeer geapprecieerde tentoonstelling door over dit fenomeen, waarbij de kunstenaar op een aangrijpende manier verhalen had uitgewerkt van migratie over heel de wereld. Hiervan toont hij in deze tentoonstelling een paar zeer zuivere tekeningen, die de tragiek van mensen aangrijpend voorstellen. Het is ook zeer interessant hier reeksen prenten te bekijken, die de fijnzinnige en accurate werkwijze aantonen van de maker.

Naast het stripverhaal deed Gilbert Declercq ook de passie op voor de 'illustratie', een kunstvorm waarvan in België niet echt een traditie bestond, zij het dan in de figuur van de befaamde René Follet (°Brussel 1931). Declercq was in de ban geraakt van deze discipline, in hoofdzaak alweer door prentenverzamelingen van lucht- en ruimtevaart in zijn jeugdijaren en door prenten in grote series als de National Geographic Magazine. Deze reeksen zijn hem dierbaar. Hij beschouwt ze als een schat, zo te merken aan de lange rijen afleveringen in zijn bibliotheek. Als illustrator ging hij aan de slag in damesbladen, magazines, weekbladen, geschiedenisboeken, reclame. Namen passeren als 't Kapoentje, Panorama, Reader's Digest, een Jezus-Vriendenboek, opdrachten voor Greenpeace.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de kennis en de kunde van de illustrator meerdere malen bevestigd en gelauwerd werden, niet in het minst door zijn opname als Artist Member van de Amerikaanse beroepsvereniging van illustratoren, de 'Society of Illustrators' in New-York. Hij kreeg zelfs de uitnodiging om in New-York te werken, maar Declercq weigerde dit aanbod resoluut. Het is meer dan waarschijnlijk dat de kunstenaar met zijn geaardheid in die overdrukke en razende wereldstad niet had kunnen aarden.

Grote opdrachten volgden hier. In 1994 werd hij door de Japanse grafische uitgeverij Dai Nippon aangezocht om een bladzijde te ontwerpen voor hun kalender. Het werd de maand december met de 'Cosmological Boundary', d.w.z. 'Kosmologische Grenzen'. Vanaf de Griekse geograaf en astroloog Ptolemaeus uit de 2de eeuw na Chr. tot aan de ruimtevaart volgen expressieve koppen van geleerden elkaar op in een originele compositie van kleur en licht. Voor het vernieuwde museum van de grote speelgoedfabrikant Märklin ontwierp hij de affiche. Voor de Duitse

verzekeringsmaatschappij Hamburg-Mannheimer illustreerde hij een boek dat de titel meekreeg: 'Surfen naar Hammoerabi'. De opeenvolgende periodes uit de geschiedenis kregen een gevarieerde en sprekende illustratie rond het verzekeringswezen, zelfs vanaf de prehistorie. Maar hierbij moet een bedenking volgen. Op het einde van deze illustraties last Declercq een subtiel aquarel in van een berglandschap. Vlugge toetsen van kleur en licht in combinatie met gedurfde uitsparingen, waarvan sommige delen iets hebben van Japanse prenten, vormen de contouren van de bergen achter zonovergoten weiden. En bij dit aquarel neemt hij zelf het woord. Ik citeer: "De gang van de natuur. Het eeuwige gebeuren van flora en fauna, de seizoenen, de loop van de planeten en de sterren. Dat alles behoeft geen verzekering. Natuur is er zomaar en gratis." Een prachtig citaat, dat Gilbert De Clercq typeert, ten volle uit.

Zeer recent en voor het eerst hier tentoongesteld zijn de werken, schilderijen, aquarellen en tekeningen die de kunstenaar maakte in opdracht van het bedrijf Denys als blikvangers van de activiteiten van deze onderneming. Het bedrijf geniet namelijk bekendheid voor grote opdrachten in bouw als aanleg van havens, water-, gas- en pijpleidingen en in renovatie. Het gaat om heel creatieve illustraties, waarbij Declercq zijn fantasie de vrije loop liet gaan. Een paar voorbeelden: Voor de restauratie van het Gentse Gravensteen confronteert hij oud en nieuw, een ridder te paard aan het middeleeuwse slot tegenover een manager met zijn wagen voor een kantoorgebouw. Een schilderij dat verwijst naar de renovatie van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren, draagt de titel: 'Coming Home'. De dieren lopen en vliegen terug naar het gebouw. Met een prauw stevenen ook de mensen terug, als was het naar hun land. Een tekening met een persinstallatie ademt als het ware de geest, de finesse en de precisie van een kunstenaar uit de renaissance. Bijwijlen belandt Declercq in quasi surrealistische combinaties: in een chemische kolf verschijnen elementen in vormen en kleuren, die niet meteen te associëren zijn. Doorheen de zwarte en witte muren van een oude gevangenis met gebroken tralies lichten de tinten op van nieuwe gebouwen in een groene omgeving. De gedrevenheid van de kunstenaar om een diepere boodschap te brengen is ook hier soms niet ver weg. Begaan als hij is met de milieuproblematiek, aquarelleert hij op fijnzinnige wijze een Afrikaanse hand, waardoor gezuiverd water stroomt in schakeringen van wit en blauw.

Aan deze werkzaamheden als illustrator moet nog worden toegevoegd dat Gilbert Declercq allerlei ontwerpen maakte, o.a. een aantal nieuwe kostuums voor de Gouden Boomstoet in Brugge en tien van de eenentwintig

praalwagens voor de historische praalstoet bij de viering van tweehonderd jaar Gentse Floraliën.

Dames en heren,

Van in zijn kinderjaren had Gilbert een intens contact met zijn omgeving, met de natuur en met de mens, zeg maar met al wat bestaat. Naar eigen zeggen, beleefde hij een echte voeling met de schepping, het meest intens bij zijn reizen in Oostenrijk. Ik citeer: "Deze ervaringen waren voor mij – en dit getuigenis spreekt boekdelen – én de bewustwording én de vervulling én de bevestiging van mezelf. Het contact met mens en natuur betekende dan ook de stimulans voor mijn creativiteit. In die zin is mijn werk een poging om trouw te zijn aan mezelf, om mijn hart te volgen."

Met Oostenrijk had Gilbert Declercq steeds een heel speciale band. In 1980 volgde hij er een cursus aquarel aan de 'Schule des Sehens', de 'School van het Zien' in Salzburg, die was opgericht door Kokoschka. Het was in de immense natuur van Oostenrijk dat hij zichzelf vond en dat hij ten volle tot het inzicht kwam: "Ik ben schilder". Om het met zijn geliefde Felix Timmermans te zeggen, die Pieter Bruegel ten tonele voert: "Hij was verpletterd onder schoonheid. En hij tekende. Hij stopte er zijn hart en zijn papier van vol".

Tentoonstellingen volgden in binnen- en buitenland en hij won aanzienlijke prijzen. In Londen werd hij bekroond met de prestigieuze prijs van de Engelse 'Royal Watercolour Society', waar grote kunstenaars deel van mogen uitmaken. Wij denken aan de schitterende aquarellen van Turner en verder aan werken van Paul Cézanne, Paul Klee, van Jos Hendrickx en Jef Van Ruyssevelt bij ons.

De aquarellen van Gilbert Declercq ademen een intense puurheid met een licht of iets donkerder coloriet, soms gevuld met de lijnen van een pen. Portretten, figuren, marines en landschappen liggen gevat in een subtiele transparantie. Het spel van het licht dat speelt doorheen de aquarellen, doet wonderen. Heel bewust heeft de kunstenaar ook een rol toebedeeld aan de lege plekken, die – paradoxaal genoeg - het oppervlak vullen en een heel aparte sfeer creëren. Het zijn precies de vluchtigheid en de transparantie van het aquarel die de werkelijkheid 'transformeren'. In een van zijn brieven schrijft Van Gogh: "Schilderen is ten gronde transfigureren." De aquarellen van Gilbert Declercq ademen stilte: een landschap met bomen, een straat met een enkele voorbijganger, een vrouwenfiguur met bloemen, een spelend kind, een sterk en invoelend portret. De aquarellen

'zijn' stil. Hier wordt stilte niet gedefinieerd als afwezigheid van lawaai. De stilte komt van binnenuit. Zij laat zich lezen in het samenspel van compositie, van kleur en licht. Hier komt mij een gedicht in de geest van dichter – classicus Roger Geerts. In een gedicht 'Inwendig' schrijft hij: "Inwendig wordt het licht vertaald... Onmeetbaar is de stilte, ademloos als het opstaan van de dag. Ongrijpbaar is de stilte tot alle dingen in kleuren overgaan." In zijn 'Adagio' formuleert Felix Timmermans een parallelle ervaring als volgt: "De kern van alle dingen is stil en eindeloos." Deze kern tracht Gilbert Declercq te benaderen in zijn werk.

Dames en heren,

"Ik wil tekenen. Ik wil schilderen." Voor dit doel dat Gilbert Declercq zichzelf stelde, heeft hij geleefd en leeft hij nog steeds. "Tekenen was iets van zijn natuur lijk asemen en zweten", laat Timmermans opnieuw Bruegel zeggen. Begaafd en gedreven als hij is, ging hij op weg om alle mogelijkheden van de techniek, van het ambacht te exploreren en te doorgronden. Hij wilde dit doen met open geest, in volle vrijheid en ongebondenheid, vanuit een onnoemelijke drang naar kennis en kunde, met het oog op perfectie in de verschillende disciplines die hij zou hanteren. Declercq kreeg de genade mee van de 'verwondering', die voor de Grieken de aanzet betekende tot wetenschap en filosofie. Het was deze verwondering die hem bracht tot observatie en tot voeling met mens en natuur. Deze voeling met mens en natuur – dit lijkt mij essentieel – is voor hem de toetssteen om zichzelf te zijn. Zeer bewust weert hij alles wat hem daarvan kan afbrengen: drukte, lawaai, schijn, de schimmen van het materiële en het onechte. In de voeling met mens en natuur gaat hij 'de weg naar binnen', naar de zin van zijn existentie, waarvan hij trouwens ook het mysterie ervaart. Precies deze 'weg naar binnen' geeft de kunstenaar het vuur en de adem om zich uit te zeggen in zijn persoonlijke plastische taal.

Dames en heren,

Graag wil ik de tolk zijn van ons allen om Gilbert te feliciteren, d.w.z. Gilbert geluk te wensen met het getuigenis van zijn zoektocht, zijn engagement, de kwaliteit van zijn werk maar ook met de grootheid van zijn eenvoud. Zijn eigen woorden zijn hier ten volle op hun plaats: "Ik heb alles met liefde en toewijding gedaan. Wat kan ik, een mens, een kunstenaar trouwens meer doen dan getuigen? Ik heb waargenomen, ervaren, geleerd en gedistilleerd. Ik kan en ik wil beeldend getuigen van een totale ervaring van het bestaan: de mens, de natuur, beide samen, maar ook de zon op een tafelkleed... het mysterie van de dingen, van leven, liefde en dood." Gilbert, om je trouw aan je hart en aan je roeping zeer van harte proficiat!

Irene Vander Cruyssen

